

KINDER- EN JEUGDWERK

Handreiking bij het ontwikkelen van
goed beleid en het creëren van
draagvlak hiervoor in de kerk.

VOORWOORD

Op verschillende plaatsen in de Bijbel lees je hoe God de opdracht geeft om voor kinderen en jongeren te zorgen; dat we ze beschermen, onderwijzen, vermanen, voor ze bidden en op weg helpen om God te kennen en naar Zijn Woord te leven¹. Als kerk hebben we deze bijzondere opdracht en daarom een grote verantwoordelijkheid.

Kinderen en jongeren komen in aanraking met de meest uiteenlopende situaties en omstandigheden. Soms hele mooie, soms hele moeilijke of ingrijpende. Dit levert allerlei vragen op. Hoe maak je hen daar tegen bestand? Hoe leer je ze omgaan met alle aspecten van het leven? Hoe leer je ze Gods principes toepassen? Wat kun je als kerk wel en niet betekenen als er zich problemen of moeilijkheden voordoen? Welke hulp kun je bieden (en hoe) en wanneer verwijst je door naar instanties/organisaties buiten de kerk? Hoe zorg je ervoor dat de kerk een veilige plek is en blijft voor kinderen en jongeren? Wat is daarvoor nodig?

De zorg voor kinderen en jongeren is niet alleen een belangrijke, maar ook een uitdagende verantwoordelijkheid. In de kerk wordt voornamelijk gewerkt met vrijwilligers; gelovigen met verschillende karakters, achtergronden, talenten en vaardigheden die met elkaar samenwerken. Dat levert op zichzelf al een bijzondere dynamiek op. Het kinder- en jeugdwerk is daarnaast de plek waar nieuwe ontwikkelingen in cultuur en maatschappij het snelst merkbaar zijn. Dit betekent dat soms zaken tegen het licht gehouden moeten worden om te zien of er aanpassingen of veranderingen nodig zijn. Maar het is niet eenvoudig om te bepalen welke dat zijn (soms moet je namelijk iets wat goed is, juist koesteren), noch om die veranderingen door te voeren in de praktijk.

Een goed beleid geeft duidelijkheid, houvast en stabiliteit in de gemeente. Maar bovenal is het toepasbaar en in eenvoudige stappen in de praktijk uit te voeren. Met dit document willen we je een aantal handvatten toereiken die je kunnen helpen bij het ontwikkelen van beleid rondom kinderen en jongeren, bij het vertalen van dit beleid naar de dagelijkse praktijk en het meenemen van de hele gemeente in dit beleid. Het is slechts een handreiking. Heb je vragen, loop je ergens tegenaan of kunnen we met je meedenken, neem gerust contact met ons op!

Erik Smit & Wietske Noordzij

¹ Bijvoorbeeld Deut 6:4-9, Psalm 78: 1-9, Spreuken 22:6, Matt 18:10, Ef. 6:23

INHOUD

1. Kinderen en jongeren in de gemeente.....	4
2. Gemeente onderdelen.....	6
3. Een beleidsplan schrijven.....	8
4. Jeugdouderling aan het woord	10
5. De pijlers van kinder- en jeugdwerk.....	11
6. Structuur & organisatie	13
7. Onderwijs en toerusting kinderen	16
8. Onderwijs en toerusting tieners en jongeren	17
9. Onderwijs en toerusting medewerkers.....	19
10. Kinder- en jeugdpastoraat.....	20
11. Ondersteuning van ouders en gezinnen.....	22
12. Raise Up	24

1. KINDEREN EN JONGEREN IN DE GEMEENTE

De aandacht voor kinderen en jongeren met hun eigen ontwikkeling, eigen kenmerken en eigen behoeften, is pas in de twintigste eeuw op gang gekomen. Tot die tijd werden kinderen in de literatuur, de wetenschap, de kunst, de filosofie en de psychologie nauwelijks gezien of benoemd. Maar in de Bijbel worden kinderen en jongeren al vanaf het begin heel specifiek benoemd en bij het geheel betrokken. Hen opvoeden, beschermen en onderwijzen is vanaf het begin een belangrijke verantwoordelijkheid van Gods volk. In de Oudtestamentische feesten en gebruiken zien we regelmatig het principe terugkomen: 'Want als de kinderen vragen....'². Op veel meer plaatsen in het Oude Testament zien we hoe God Zijn volk oproept om oog te hebben voor de kinderen en ervoor te zorgen dat zij Hem leren kennen³. Zoals het zo mooi staat in Psalm 78: '*...zodat zij hun hoop op God stellen en Gods daden niet vergeten, maar Zijn geboden in acht nemen...*'⁴.

In het Nieuwe Testament zien we opnieuw hoeveel belang God hecht aan kinderen⁵. Jezus zegent hen niet alleen, Hij gebruikt hen zelfs als voorbeeld: '*Wie het Koninkrijk van God niet ontvangt als een kind, zal daarin beslist niet binnengaan*'⁶. Mattheüs 18 begint dit gedeelte waarin Jezus de kinderen tot voorbeeld stelt. In vers 4 en 5 zegt Hij: '*Wie zich dan zal vernederen als dit kind, die is de belangrijkste in het Koninkrijk der hemelen. En wie zo'n kind ontvangt in Mijn Naam, die ontvangt Mij*'. Direct aansluitend volgt vers 6: '*Maar wie een van deze kleinen, die in Mij geloven, doet struikelen, het zou beter voor hem geweest zijn dat een molensteen om zijn hals gehangen was en hij in de diepte van de zee gezonken was*'.

GODS OPDRACHT

Kinderen zijn nog volop in ontwikkeling en nog sterk afhankelijk van hun omgeving. Dit maakt hen extra kwetsbaar. Ze zijn nog bezig om een beeld te vormen van zichzelf, van anderen, van de wereld en van God. De patronen in hun leven worden nog gelegd. Beschadigingen die in de kindertijd ontstaan, hebben daarom een extra grote impact; ze kunnen levenslang invloed hebben. Denk maar aan de bouw van een toren. Als onderin de stenen scheef gestapeld staan, zetten ze de hele toren scheef! Wil je de toren recht krijgen, dan kun je het beste onderin meteen de stenen recht zetten. Wacht je tot de toren groot is, dan is het een ontzettende klus om alles recht te krijgen; het is zelfs maar de vraag of dat nog lukt.

Door de hele Bijbel heen geeft God ons de opdracht dat we oog voor kinderen hebben, dat we samen verantwoordelijk voor hen zijn, dat we ze serieus nemen en dat we goed voor hen zorgen. Dat valt niet altijd mee! Kinderen zijn niet altijd vrolijk en stralend, ze kunnen soms ontzettend dwars, boos en opstandig zijn. En er gebeuren moeilijke dingen in hun leven. Ze kunnen evenzeer als wij beschadigd raken. Juist op die moeilijke momenten hebben ze ons het meest nodig. Nu de jeugdhulpverlening steeds beperkter wordt en de overheid de zorg voor elkaar meer terug legt in de samenleving, roept dit de vraag op wat je als kerk kunt betekenen op dit vlak. Er komt veel op ze af en er is veel verdriet en gebrokenheid.

.

² Bijv. Jozua 4:6

³ Deuteronomium 6:4-9, Psalm 78:1-9, Spreuken 22:6

⁴ Psalm 78:7

⁵ Mattheüs 18:1-6, Mattheüs 18:10, Mattheüs 19:13-15, Efeziërs 6:4, Kolossenzen 3:21, Titus 2:2-9,

¹ Johannes 2:12-14

⁶ Lucas 18:17

GODS INSTRUMENT: DE GEMEENTE

Door de Bijbel heen laat God op verschillende manieren zien wat zijn bedoeling is met de gemeente. Een aantal prachtige beelden in de Bijbel laten dit zien: als een lichaam waarin de verschillende delen gelijke zorg voor elkaar dragen⁷, de Bruid, het huis van God⁸, een kudde schapen. Een gemeente die heilig is, apart gezet, om Gods licht te laten zien in de wereld.

God geeft in de Bijbel veel aanwijzingen voor het gezins- en familieleven. Velen zijn evenzeer van toepassing op de gemeente. In zijn brief aan Timotheüs schrijft Paulus dat de leiders van de gemeente (opzieners en diakenen) de zaken in hun eigen gezin op orde moeten hebben: *'Want als iemand niet weet hoe hij leiding moet geven aan zijn eigen huis, hoe zal hij voor de gemeente van God zorg dragen?'*⁹ In 1 Thessalonicenzen 2 beschrijft Paulus op een prachtige manier hoe hij zelf om is gegaan met de gemeente in Thessaloniki. De vergelijking met de omgang tussen ouders en kinderen is treffend.

De gemeente is een plaats van samenleven, het leven met elkaar delen, zorg dragen voor elkaar, samenwerken en omzien naar elkaar. Het is óók een plaats waar leiding gegeven wordt, waar gemeenteleden worden onderwezen, 'opgevoed', gecorrigeerd, *gevormd*. Opdat zij allen toegroeien naar Jezus en meer en meer op Hem gaan lijken¹⁰.

⁷ 1 Korinthiërs 12:12-27

⁸ 1 Timotheüs 3:15

⁹ 1 Timotheüs 3:5

¹⁰ Efeziërs 4: 11-16, 2 Timotheüs 3:16-17

2. GEMEENTE ONDERDELEN

Verschillende onderdelen van de gemeente hebben ieder op hun eigen manier te maken met kinderen en jongeren. Voor elk onderdeel is beleid nodig. Ook vraagt goed beleid om afstemming tussen deze verschillende onderdelen. In het onderstaande figuur staan deze weergegeven.

GEMEENTELEIDING

Centraal in het figuur staat de gemeenteleiding. Zij zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor alle facetten in de gemeente. Zij zijn van alle belangrijke zaken in de gemeente op de hoogte en kunnen daardoor de onderlinge verbanden en de samenhang bewaken. Het is goed om erover na te denken hoe de communicatielijnen verlopen. Is dat rechtstreeks of zitten daar een aantal schakels tussen? Welke besluiten mag elk onderdeel zelf nemen en bij welke zaken moet de gemeenteleiding betrokken worden? Ons verlangen is dat alle facetten van het kinder- en jeugdwerk structureel hoog op de agenda van de gemeenteleiding staan. *“De jeugd heeft de toekomst, maar de ouderen geven die.”*

ONDERWIJS EN TOERUSTING

Het onderwijs in de gemeente speelt een belangrijke rol in het functioneren van alle gemeenteleden. Niet alleen kinderen en jongeren, maar ook kinderwerkers, jeugdleiders, ouders en alle anderen hebben onderwijs en toerusting nodig. Wat je vertelt en meegeeft moet aansluiten op wat er op andere plaatsen in de gemeente wordt onderwezen. Hoe beter het onderwijs in de gemeente, hoe beter iedereen Gods Woord kan begrijpen en toepassen in de praktijk van het leven.

ouders

Ouders zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor hun kind. Zij hebben ook de meeste invloed op hun kind. Hoe sterker gezinnen zijn, hoe sterker de kinderen staan. Welke ondersteuning is er voor ouders in de opvoeding? Waar kunnen zij terecht met vragen? Hoe worden zij toegerust en ondersteund in hun taak als ouder? Wie is hiervoor binnen de

gemeente verantwoordelijk? Welke kennis en kunde is er in de gemeente? Onderzoek laat zien dat als de ouders niet betrokken zijn bij de gemeente hun kinderen ook bijna niet te betrekken zijn.

VOLWASSEN PASTORAAT, DIACONIE, HUISGROEPEN

De zorg voor kinderen en jongeren en de zorg voor volwassenen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Problemen binnen huwelijken en gezinnen hebben hun weerslag op de kinderen en vice versa. Voordat je begint met het opzetten of vernieuwen van het jeugdpastoraat, is het daarom belangrijk om stil te staan bij hoe de zorg voor de volwassenen binnen de gemeente is georganiseerd. Welke structuren zijn daar? Welke zaken worden door hen wel en niet opgepakt? Wat doen zij als ze problemen in gezinnen signaleren waar kinderen bij betrokken zijn?

De diaconie, huisgroepen of andere zorg- en onderwijsstructuren in de gemeente spelen ook een rol. In het onderwijs, het versterken van ouders en gezinnen, het signaleren, maar ook het bieden van praktische steun en basiszorg. Bedenk daarom hoe je deze afstemming wilt laten verlopen en hoe jullie elkaar kunnen versterken.

KINDER- EN JEUGDWERK

In het kinder- en jeugdwerk wordt – aanvullend op de opvoeding - de basis gelegd om kinderen, tieners en jongeren te leren leven tot Gods eer, door middel van onderwijs, ondersteuning, vriendschap, gebed, zorg en aandacht. Dit vraagt nogal wat van kinderwerkers en jeugdleiders. Regelmatig zijn dit de onderdelen van de gemeente waar veel strijd omheen is: tekort aan mensen, incidenten, snelle wisseling van teamleden, materiaal wat niet goed lijkt aan te sluiten, gebrek aan tijd om voor te bereiden, soms conflicten en meningsverschillen. Aangezien het hier gaat om de kwetsbare leden van het lichaam, zou hier juist binnen de gemeente extra tijd, aandacht, zorg (en budget?) voor moeten zijn!

KINDER- EN JEUGDPASTORAAT

Juist wanneer het leven tegenvalt en in moeilijke situaties, komt het erop aan om als kerk er voor kinderen en jongeren te zijn. Juist dan hebben ze zorg en aandacht nodig om hun weg te vinden. Zodat hun beeld van God, van zichzelf, van de kerk en van mensen niet beschadigd raakt (met alle gevolgen van dien).

Kinderen en jongeren zenden signalen uit naar mensen die dichtbij hen staan, die ze vertrouwen. Ouders, kinderwerkers en jeugdleiders zijn vaak degenen die het als eerste signaleren wanneer er iets aan de hand is. En omdat zij in relatie met het kind of de jongere staan, zijn zij ook degenen die de meeste invloed hebben. Zij kunnen iets betekenen. Om signalen goed op te vangen en om goed op die signalen te reageren, hebben zij toerusting nodig. Daarnaast is een team nodig dat zich met kinder- en jeugdpastoraat bezig houdt, om iets met de signalen te doen en adequate hulp en ondersteuning te bieden.

3. EEN BELEIDSPLAN SCHRIJVEN

Een jeugdbeleid moet je niet schrijven, maar een jeugdbeleid moet je doen. Als het accent ligt op het schrijven van een beleidsstuk, dan krijg je een dik plan. Het is ongetwijfeld erg gefundeerd, maar áls iemand het al leest, dan vaak met tegenzin. Als het accent ligt op het jeugdwerk doen en je vergeet het beleid, is het resultaat hard werken en veel genieten, maar wordt de continuïteit niet gewaarborgd. Het gevaar is dat jeugdwerkers steeds opnieuw het wiel uitvinden en er geen verdieping plaats vindt. Het gaat om de *combinatie* van beleid en doen. Daarin hebben de volgende elementen een rol:

INHOUD

- Visie op kinderen en jongeren
- Relatie: kernwaarden hoe met kinderen en jongeren wordt omgegaan
- Bijbels onderwijs: wat wil je kinderen en jongeren leren
- Dagelijks leven: welke kennis en vaardigheden wil je kinderen en jongeren meegeven om goed om te gaan met alles wat ze in hun leven tegenkomen?
- Kinder- en jeugdpastoraat: zorg en steun bieden bij problemen en moeilijkheden
- Een verhaal wat iedereen snapt en voelt - verwoording van een visie.

PROCES

- Stip op de horizon beschrijven: wat is je doel?
- Proces daarnaar toe verwoorden, in kleine stapjes. Een strategie die past bij je gemeente.
- Per onderdeel is er een stappenplan wat je monitort. Zorg dat de stappen onafhankelijk van elkaar kunnen worden uitgevoerd, zodat de verschillende onderdelen elkaar niet vertragen, op elkaar moeten wachten.
- De visie vertalen in een aantal principes en uit die principes blijven handelen (je wordt voorspelbaar, daarmee groeien vertrouwen en stabiliteit).
- Boeken van successen en die vieren met elkaar (niet als jouw succes, maar het succes van je kerkenraad/commissie).
- Draagvlak en communicatie binnen de gemeente (beelden zijn een krachtig middel, denk bijvoorbeeld aan schema's, filmpjes en praktijkverhalen).
- Breng het aantal kinderen in zicht wat je bereikt met het kinder- en jeugdwerk. Zet jaarlijks in een grafiek het totaal aantal kinderen en jongeren in de gemeente. Geef in de grafiek ook aan welke kinderen en jongeren er in het kinder- en jeugdwerk betrokken zijn.
Deel het aantal kinderen en jongeren die zijn betrokken door het aantal dat er betrokken hadden kunnen zijn. Dit kentel geeft de 'betrokkenheid' weer en ook de voor- of achteruitgang. Hoe dichterbij bij 1, hoe beter het kinder- en jeugdwerk functioneert. Zorg dat er een eerlijk cijfer uit komt door goed weer te geven hoeveel kinderen en jongeren er werkelijk betrokken hadden kunnen worden.
- Enquête uitvoeren, zodat je weet wat er speelt onder kinderen en jongeren. Je geeft hen inspraak. Zorg wel voor een goede terugkoppeling.

ORGANISATIE

- Organisatie aanpassen aan visie.
- Structuur en lijnen binnen de gemeente (wie is waarvoor verantwoordelijk).

- Communicatielijnen
- Ondersteuning en toerusting van kinderwerkers en jeugdleiders
- Toerusting van jeugdpastoraal werkers
- Versterken van gezinnen
- Veiligheid in de gemeente waarborgen
- Voldoende financiën (budgetten per onderdeel). Zorg ervoor dat het grootste percentage gaat naar inbedding, naar structurele activiteiten en zaken die de gemeente op termijn zelf kan gaan uitvoeren. Zo werkt een groot deel van de financiën van het jaar ervoor door in de jaren daarna.

CULTUUR

- Vertrouwen weleggen in de organisatie in beslissingsbevoegdheid en financiële verantwoordelijkheid.
- Fouten maken mag, het hoeft niet perfect.
- Wees bezig met de grote dingen en niet met elk wisse-wasje. Dat is de verantwoordelijkheid van degene die het vertrouwen daarin heeft gekregen.
- Iets doen is beter dan niets doen.
- Besef dat wat je aandacht geeft groeit.
- Samen in eenheid sterk maken voor de kinderen en jongeren.

4. JEUGDOUDERLING AAN HET WOORD

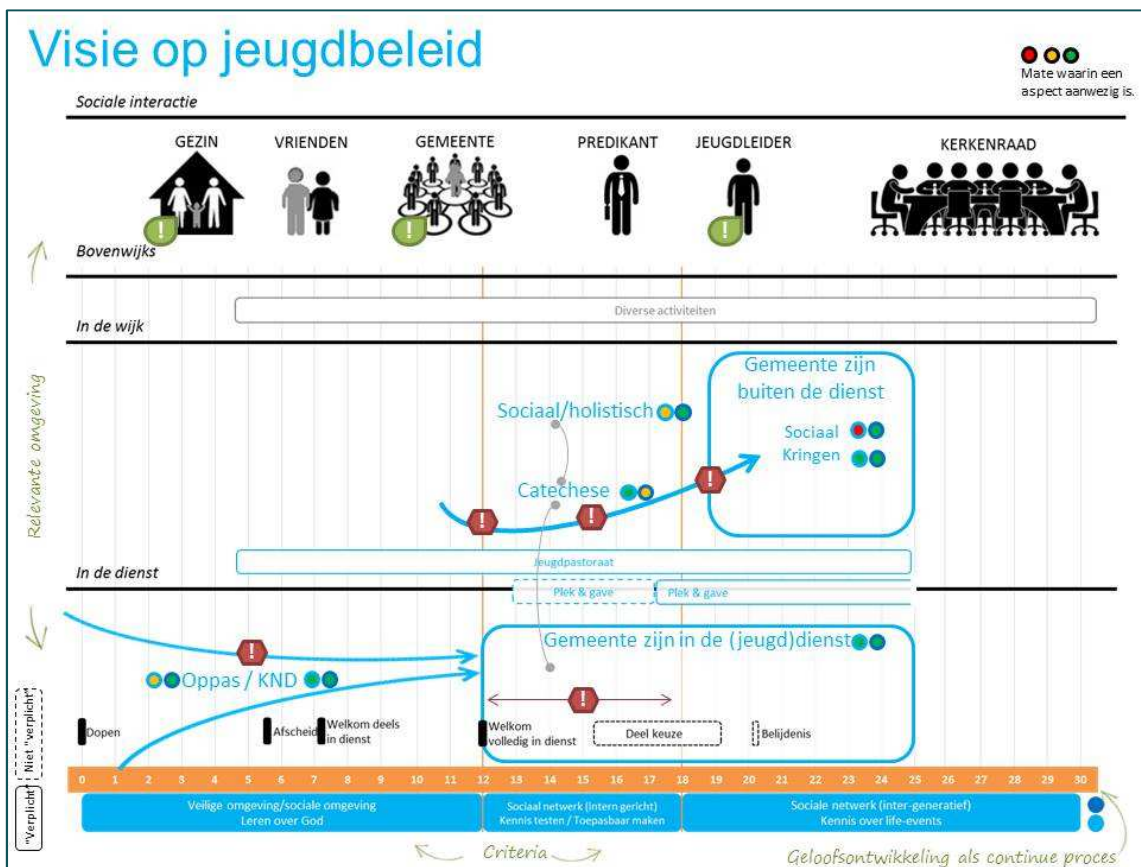
Lk begin als jeugdouderling te leren dat de sleutel ligt in het constant cyclisch behandelen van al deze elementen (uit hoofdstuk 2). Het constant laten landen wat je aan het doen bent. Want de inhoud geloven mensen op een gegeven moment wel. Maar ze willen zien, horen voelen proeven dat het echt is, dat het werkt en dat het bouwt aan de gemeente/Gods koninkrijk. Op een bepaalde manier ben ik me eigenlijk constant aan het bewijzen. Dat maakt het leuk en uitdagend.

Om de leiding en mensen mee te nemen in het beleid is een goede methode 'storytelling'. Het werkt echt heel mooi! Hierdoor krijgen mensen en ook de kerkenraad een beeld en emotie. Uiteindelijk ligt dat beeld en die emotie onder de rationele of irrationele afweging die ze maken. Door story telling kun je ze allemaal (ongeveer) in dezelfde richting krijgen.

De strategie die in mijn gemeente werkt en waar ze warm voor lopen is:

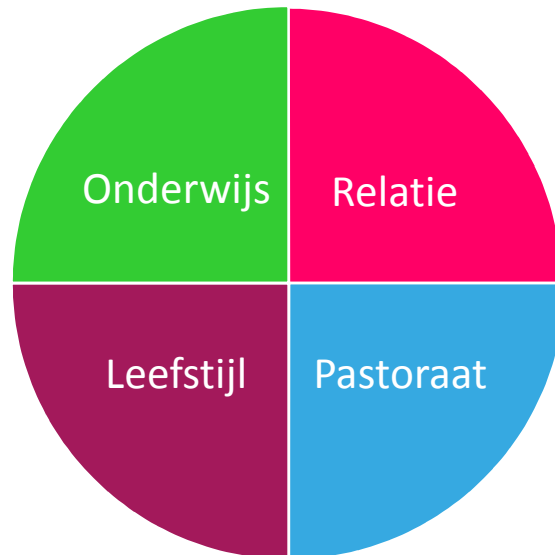
- Het grote goede doel: kinderen en jongeren tot geloof brengen (liefst in onze 'ware' kerk). Dat betekent herhalen van de visie en het waarom en waartoe.
- Iets waar we vertrouwd mee zijn / iets wat we al kennen. Dat betekent: mijn verhaal gaat niet over verandering, maar over bestaande dingen anders gebruiken en slim koppelen. betekent soms ook verandering (maar klinkt toch anders).
- Het moet graag snel concreet worden, want we willen graag zien dat het echt werkt.
- Het moet niet als te veel werk klinken - want anders vinden we het niet zo leuk meer.

Ons beleid hebben we weergegeven in dit schema. Een toelichting op ons beleid en hoe we dit communiceren binnen de gemeente kunt je hier bekijken: www.mijnzenderkerk.nl.

5. DE PIJLERS VAN KINDER- EN JEUGDWERK

Er zijn vier pijlers die een belangrijke rol spelen in het goed laten functioneren van het kinder- en jeugdwerk binnen de kerk.

1. ONDERWIJS

God leren kennen, vertrouwd raken met de Bijbel. Het overdragen van Bijbelse kennis, in erediensten, Bijbelstudie/ catechisatie.

2. RELATIE

Elkaar leren kennen. Ontmoetingen na de dienst, gezelligheid bij clubs, vriendschappen binnen de gemeente. Elkaar weten te vinden buiten de gemeente-activiteiten, samen 'het leven delen' en er voor elkaar zijn.

3. LEEFSTIJL

Ze leren leven zoals God dat bedoelt, de Bijbel toepassen in het leven van alledag. Hoe vul je je leven in? Hoe leef je je geloof? Hoe maak je keuzes? Leren omgaan met vriendschap, pesten, internet, sociale media, games, seksualiteit, verdriet, ruzie, je ouders, groepsdruk, studiekeuze, zelfbeheersing, trouw, onzekerheid, geld, et cetera.

4. KINDER- EN JEUGDPASTORAAT

Steun bieden en ze helpen verwerken van de moeilijke dingen in het leven. Ook kinderen en jongeren maken moeilijke dingen mee: pesten, echtscheiding, eenzaamheid, rouw, ziekte, afwijzing, et cetera. Hoe wordt er binnen de gemeente omgegaan met hun zorgen, problemen en beschadigingen?

BELEID IN KAART BRENGEN

- **Kinder- en jeugdwerk**
Hoe organiseer je het kinder- en jeugdwerk? Hoe verdeel je de vier elementen op een evenwichtige manier? Hoe wordt de invulling van elk bepaald? Welke kennis en vaardigheden wil je als kerk zeker overbrengen en hoe bed je die in in het kinder- en jeugdwerk? Ligt daar iets over vast? Wie is waarvoor verantwoordelijk? Welke inbreng heeft de leiding van de kerk en welke inbreng hebben de kinder- en jeugdwerkers en de ouders? Hoe worden die afgestemd? Wat is de visie van de gemeente op kinderen en jongeren? Hoe belangrijk is het kinder- en jeugdwerk voor de leiding van de gemeente en de gemeente zelf (hoeveel tijd, inzet, geld, gebed en aandacht krijgt het)? Hoe is de afstemming tussen het kinderwerk en het jeugdwerk? Hoe verloopt de overgang voor de kinderen/tieners? Hoe bouw je aan kennisbehoud en voorkom je dat je met het wisselen van medewerkers steeds opnieuw kennis verliest die weer opgebouwd moet worden?
- **Omgaan met kinderwerkers en jeugdleiders**
Hoe hou je kinder- en jeugdwerkers gemotiveerd? Hoe geef je ze voldoende steun en toerusting zodat ze voldoende zelfvertrouwen opbouwen in hun taak? Hoe verdeel je taken en verantwoordelijkheden? Hoe bouw je aan een hecht team? Bij wie kunnen zij hun hart luchten of even sparren? Wie bid er voor hen? Hoe investeer je in nieuwe leiders en groei in leiderschap? Hoe voorkom je opbranden of demotivatie? Hoe zorg je ervoor dat de juiste mensen op de juiste plek komen én blijven? Hoe ga je ermee om als iemand niet goed functioneert op zijn plek? Is er budget voor vorming en toerusting?
- **Doorstroomsnelheid**
*Een snelle doorstroom van medewerkers is funest voor de relatie met de kinderen en voor de kennis en vaardigheden binnen het team. Het is onmogelijk om diepgang, relatie en vertrouwen op te bouwen in het kinder- en jeugdwerk, als medewerkers maar heel kort actief zijn en daarna weer vertrekken.
Hoe is de doorstroomsnelheid in jullie gemeente? Wat is de reden waarom mensen stoppen? Hoeveel jaren trekken medewerkers met een kind op? Is er voldoende tijd om relaties te verdiepen en vertrouwen te laten groeien? Hoe kun je dit versterken?*
- **Investeren in discipelschap en leiderschap**
Welke talenten zie je en hoe kun je die laten ontwikkelen? Hoe kun je investeren in leiderschap en discipelschap bij tieners en jongeren?
- **Zending en burgerschap**
Wil je kinderen betrekken bij zendingsprojecten? Hoe leer je hen geven om een ander? Hoe kun je hun enthousiasme en spontaniteit waarderen en inzetten om zich voor een ander in te zetten? Hoe leer je hen breder kijken in de samenleving?
- **Veilig jeugdwerk**
Aan welke eisen moet/wil je voldoen als kerk Hoe zorg je ervoor dat de kerk een veilige plek is voor kinderen en jongeren? Hoe ga je om met bepaalde situaties (echtscheiding, mishandeling, grensoverschrijdend gedrag, overlijden e.d.). Zijn er protocollen of richtlijnen?

6. STRUCTUUR & ORGANISATIE

Wanneer je helder hebt wat je wilt bereiken op alle vier de pijlers van het kinder- en jeugdwerk, dan kun je nadenken hoe je dat praktisch handen en voeten gaat geven: welke activiteiten onderneem je, met welk doel en hoe is de onderlinge samenhang. Hoe zorg je ervoor dat de activiteiten bij elkaar je visie verwezenlijken? Uiteindelijk gaat het niet om de activiteiten op zich, maar om het doel dat ze dienen.

In dit proces heb je in de eerste plaats te maken met de activiteiten die er al zijn. Voor draagvlak in de gemeente is het sterkst om de goede kanten daarvan uit te bouwen en door te ontwikkelen naar waar je uiteindelijk naar toe wilt. Het gevaar van 'nieuw beleid' is dat je dingen gaat aanpassen en 'weggooien' waar mensen zich jarenlang hard voor hebben ingezet en waar ze vertrouwd mee zijn. Dat kunnen zij ervaren als afwijzing, wat weerstand voedt.

Wanneer er zoveel belemmeringen zijn met betrekking tot de huidige situatie en het veranderingsproces in kleine stapjes niet voldoende is, kun je overwegen om rigoureus de boel helemaal om te gooien. Er zijn gemeentes die hiervoor gekozen hebben en waarbij dat positief heeft uitgewerkt. Deze aanpak heeft echter veel kanten die om wijsheid en zorgvuldigheid vragen. Mensen die ervaring hebben (bijvoorbeeld in het bedrijfsleven) met reorganisaties kunnen je van wijze raad voorzien en wellicht ondersteunen in dit proces.

Beschouw het 'praktisch' niveau van de activiteiten in je beleid als een voortdurend proces, omdat je te maken hebt met allerlei zaken die zelf ook blijven ontwikkelen en veranderen: de samenstelling van de gemeente, groepsdynamiek en karakters van kinderen en tieners, ontwikkelingen in de samenleving, samenstelling van je team medewerkers, omstandigheden, etc.

BELEID IN KAART BRENGEN

Houd het grote doel in je beleidsplan voor ogen en werk steeds in kleine stappen uit - voor de komende 3-5 jaar en specifiek voor het komende jaar - wat je wilt bereiken en hoe je dat gaat doen. Zodat de gemeenteleden blijven begrijpen 'waarom we doen wat we doen'.

Zaken om over na te denken:

- Inventarisatie
Wat loopt er goed in de huidige situatie? Wat wil je anders? Welke dingen mis je nu die je wel zou willen? Zijn er knelpunten die actie op korte termijn nodig hebben? Hoe ervaren kinderen, tieners, ouders, kinderwerkers, jeugdleiders en gemeenteleden de huidige situatie?
- Kinder- en jeugdwerk tijdens samenkomsten
Wat wil je aanbieden tijdens samenkomsten van de gemeente? Voor welke leeftijd(en)? Hoe ga je om met de verschillende leeftijden in de kerk? Hoe sluit je aan bij ieders wensen en behoeften en bewaar je tegelijkertijd de onderlinge binding? Welke activiteiten wil je aanbieden, voor wie en op welke momenten? Wat wil je ermee bereiken/welk doel dient

het? Hoe kun je dat praktisch invulling geven? Welke belemmeringen of knelpunten kun je verwachten? Hoe kun je daar een oplossing voor vinden?

- **Kinder- en jeugdwerk buiten samenkomsten**

Wat wil je aanbieden buiten de samenkomsten van de gemeente? Hoe kun je daarin een goede verdeling maken tussen onderwijs, relatie, leefstijl en pastoraat? Maak je gebruik van methodes of programma's? Welke? Waarom? Waar wonen de gemeenteleden vooral: is het een regionale gemeente of sterk plaatselijk? Hoe kun je daar bij aansluiten in het aanbod? Wil je werken met specifieke activiteiten, zoals een muziek- of dansgroep, het voorbereiden van een musical, een sportgroepje, verdieping voor kinderen die meer willen weten, voor specifieke geloofsthema's, voor kinderen en jongeren met een ongelovige achtergrond, vluchtelingenkinderen, etc?

- **Evenementen**

Zijn er vaste activiteiten door het jaar heen waar jullie in mee (willen) doen? Denk bijvoorbeeld aan de EO Jongerendag, Sirkelslag, Huis van Belle-dag, bijzonderheden tijdens feestdagen, Nacht zonder dak, sporttoernooi, week van gebed, Prayer night, conferenties, etc. Organiseren jullie voor je eigen groep speciale activiteiten? Denk aan kamp, start en afsluiting van het seizoen, gemeenteweekend, e.d.

- **Onderlinge verschillen**

Hoe kun je in je activiteiten en aanbod rekening houden met de diversiteit van je groep? In leerstijl, karakter, interesses, kennis, omstandigheden, etc. Hoe laat je iedereen zoveel mogelijk aan bod komen? Hoe ga je om met kinderen die een bijzondere aanpak vragen (autisme, ADHD, gedragsproblemen, hoogbegaafdheid, etc)? Hoe kun je hen volwaardig deel van de groep laten zijn? En hoe voorkom je dat zij niet teveel aandacht van je medewerkers vragen waardoor andere kinderen zich niet gezien of gehoord zouden voelen?

- **Continuïteit in relaties**

Veiligheid en vertrouwen zijn belangrijke voorwaarden voor goed kinder- en jeugdwerk. Stabiliteit, continuïteit en hechte relaties creëren die basis. Hoe kun je daar aan bouwen in jouw gemeente? Hoe voorkom je grote wisselingen in je teams? Zeker bij tieners en jongeren heeft vertrouwen een paar jaar nodig om te groeien, dan is er een band opgebouwd waarin je veel met hen kunt bereiken. Hoe zorg je ervoor dat er gelegenheid is waarin ze zo'n band kunnen opbouwen met jeugdleiders? Wil je iets met mentoraat doen? Hoe? Waarom? Hoe is de binding tussen ouders en de gemeente? Bezoeken zij de gemeente trouw of wisselend? Wat betekent dit voor je kinder- en jeugdwerk? Wat kun je hierin betekenen?

- **Doorstroom binnen de gemeente**

Als je kijkt naar de totale breedte van geboorte tot volwassenheid: zijn er momenten waarop kinderen/jongeren afhaken? Hoe zorg je voor een goede overdracht van de ene 'activiteit/leeftijdsgroep' naar de volgende? Hoe zorg je ervoor dat zij uiteindelijk hun plek vinden binnen de gemeente? Hoe bewaar je de onderlinge binding?

- **Coördinatie en afstemming**

Wie is waarvoor verantwoordelijk? Hoeveel tijd hebben zij beschikbaar voor hun taak? Welke competenties en talenten hebben zij? Waarin hebben zij ondersteuning nodig? Hoe kun je dat bieden? Hoe verloopt de afstemming tussen de onderdelen van de gemeente (hoofdstuk één)? Wie stemt wat met wie af? Hoe snel verloopt dit besluitvormingsproces?

Hoe zou je dit willen hebben? Is het een idee om overkoepelend team samen te stellen waarin het hoofd kinderwerk, hoofd tiener- en jeugdwerk, hoofd kinder- en jeugdpastoraat en iemand van de gemeenteleiding regelmatig met elkaar afstemmen?

- **Financiën**

Wat is het budget voor:

- o Onderwijsprogramma's en methodes*
- o Catering en praktische materialen (kantoorartikelen, knutselspullen, spelvormen, etc)*
- o Huisvesting (jeugdhonk, techniek, inrichting)*
- o Evenementen*
- o Toerusting medewerkers*
- o Teambuilding medewerkers*
- o Bedankjes medewerkers*
- o Eventueel: reiskosten*

Van waaruit worden deze budgetten bekostigd? Vraag je eigen bijdragen? Aan wie?

Waarom? Hou je acties binnen de gemeente voor bepaalde uitgaven?

- **Evangelisatie**

Wil je iets betekenen voor kinderen en jongeren van buiten de gemeente en hen bereiken met het evangelie? Hoe wil je dit aanpakken? Hoe kun je bij hen aansluiten? Hoe kun je ervoor zorgen dat zij zich thuis voelen in de gemeente?

7. ONDERWIJS & TOERUSTING KINDEREN

Wat is je hoofddoel? Wat wil je bereikt hebben als kinderen op een gegeven moment overstappen naar het tiener- en jeugdwerk?

BELEID IN KAART BRENGEN

- Welke onderwerpen qua geloofsopbouw en Bijbelkennis willen jullie zeker aan bod laten komen in de jaren dat kinderen deel uitmaken van het kinderwerk?
Denk bijvoorbeeld aan bepaalde basis Bijbelkennis en Bijbelverhalen, christelijke feesten, leren bidden, waarheden over God (Hem leren kennen), de waarde van de Bijbel, zelf stille tijd aanleren, de hemel, e.d.
- Welke thema's uit de dagelijkse praktijk willen jullie aan bod laten komen in die jaren?
Denk bijvoorbeeld aan vriendschap, trouw, geloof, sterk en moedig zijn, vergeven/goed maken, verdriet, onverhoord gebed, ziekte/overlijden, oorlogen en rampen, occultisme, internet en media, omgaan met boosheid, pesten, echtscheiding, verliefdheid, e.d.
- Welke activiteiten vormen een onderdeel van je meerjaren planning?
Wat zijn vaste, terugkerende momenten als zondagschool/kinderkerk of club? Denk verder aan speciale momenten op feestdagen, kamp, sport- en spelactiviteiten, projecten, start en afsluiting van het seizoen, een kinderconcert of evenement, e.d.
- Welke programma's heb je tot je beschikking?
Gebruiken jullie een bepaalde methode of een bepaald programma dat je in kunt plannen? Komen daarin al thema's aan bod die je bij vraag 1 en 2 hebt genoemd? Hoe vul je de (andere) momenten in? Waar haal je input vandaan?
- Welke materialen en welke extra mensen zijn er beschikbaar?
Welke werkjes, knutsels en creatieve uitspattingen zijn er mogelijk? Is er budget voor? Zijn er grenzen/beperkingen? Zijn er mensen van binnen of buiten de gemeente die je kunt vragen om vanuit hun kennis, achtergrond of hobby iets op te pakken? Op projectmatige basis zijn mensen vaker geneigd om mee te werken, bijvoorbeeld aan een kerstproject of een eenmalige workshop met een of meer van je kindergroepen. Zo krijg je én meer onderlinge binding, nieuwe input en ontlasting van je vaste medewerkers.
- Hoe kun je in je programma rekening houden met verschillende niveaus, leeftijden, achtergronden en karakters?
Hoe is de leeftijdsverdeling over de verschillende groepen in het kinderwerk? Hoe ga je om met kinderen met een kenmerk/bijzondere kinderen? Hoe kun je rekening houden met de onderlinge verschillen en alle kinderen zoveel mogelijk recht doen?

8. ONDERWIJS & TOERUSTING TIENERS EN JONGEREN

Wat is je hoofddoel? Wat wil je bereikt hebben als de jongeren op een gegeven moment uit het jeugdwerk groeien?

BELEID IN KAART BRENGEN

- Welke onderwerpen qua geloofsopbouw en Bijbelkennis willen jullie zeker aan bod laten komen in de periode dat tieners/jeugd bij jullie zijn?
Denk bijvoorbeeld aan basis Bijbelkennis/alphacursus, leren bidden, doop/keuze maken, discipelschap, de kerk, met anderen in gesprek over je geloof, God leren kennen, hoe lees je de Bijbel, schepping versus evolutie, zonde, heiliging, vergeving, genade, hemel en hel, etc.
- Welke thema's qua leefstijl/dagelijkse praktijk willen jullie zeker aan bod laten komen?
Denk bijvoorbeeld aan sociale media, verliefdheid, verkering/huwelijk, seksualiteit, omgaan met geld/milieu/emoties, roddel, groepsvorming, weerbaarheid, keuzes maken, omgaan met lijden/verdriet, occultisme, lijden, onverhoord gebed, ziekte/overlijden, eenzaamheid, vriendschap, vergeving.
- Welke vaste activiteiten vormen een onderdeel van je meerjaren planning?
Denk bijvoorbeeld aan de vaste jeugdavonden, kamp, EO-Jongerendag, Opwekking, start van het seizoen, afsluiting van het seizoen, activiteiten rondom feestdagen, evenementen/concerten, nacht zonder dak, sponsorloop, activiteiten binnen de gemeente waar de jeugdgroep bij wordt betrokken of een zendingsreis.
- Welke programma's en sprekers heb je tot je beschikking?
Gebruiken jullie een bepaalde methode of een bepaald programma dat je in kunt plannen? Komen daarin al thema's aan bod die je bij vraag 1 en 2 hebt genoemd? Hoe vul je de (andere) avonden in? Waar haal je input vandaan? Geven jullie als team zelf alle studies of zijn er anderen die je daarbij kunt of wilt betrekken? Met welke regelmaat? Hoe selecteer je wie geschikt is en past bij jullie groep?
- Hoe kun je in je programma rekening houden met verschillende leeftijden, verschillende niveaus en eventueel ook aparte aandacht voor jongens/meiden?
Wat wil je hierin als team? Wat is nodig of passend bij jullie groep tieners en jongeren? Zijn er bepaalde thema's waarbij je zou willen splitsen? Je kunt op (sommige) avonden de tieners en de jongeren volledig splitsen in eigen groepen, of een deel van het programma apart doen. Je kunt ook bepaalde thema-avonden organiseren buiten de vaste jeugdavonden om, waarin je dieper ingaat op bepaalde onderwerpen die passen bij een deel van je groep. Je zou aparte jongens- en meidenavonden kunnen organiseren, ofwel in plaats van een gewone jeugdavond, of als extra activiteit. Of je maakt kleine celgroepen binnen je groep, die af en toe met elkaar activiteiten ondernemen en van wie de leider extra zorg en aandacht besteedt aan 'zijn' groepje (aanwezigheid, hoe gaat het, verjaardagskaartje, etc).

- Wat is volgens jullie een goede balans tussen ontspanning/sfeer, relatie-opbouw en inhoud (studie)? Hoe wil je dit vorm geven binnen je jeugdwerk?
- Hoe zorg je ervoor dat jongeren integreren in de kerk? Hoe voorkom je dat er een subgroep ontstaat die de binding verliest met de andere delen/generaties van de kerk?

9. ONDERWIJS & TOERUSTING MEDEWERKERS

Er zijn verschillende thema's, trainingen en mogelijkheden voor teambuilding en toerusting van de kinder- en jeugdwerkers. Twee belangrijke vragen om te stellen:

Waarin willen jullie toegerust worden?

Hoe kun je kennis en ervaring bewaren en overdragen binnen de kerk?

BELEID IN KAART BRENGEN

Hieronder vind je een aantal onderwerpen waar je medewerkers toerusting in zouden kunnen ontvangen. Welke vinden jullie belangrijk? Waar leggen jullie de prioriteiten op de korte en op de lange termijn? Welke kennis en kunde is er al aanwezig? Kun je die laten delen in de gemeente? Hoe?

- Jeugdwerkzaken
Orde houden, een praatje houden, contact leggen, gespreksvoering, een spel goed uitleggen en organiseren, grenzen, bouwen aan een sterke groep, e.d.
- Thema's uit de leefwereld van jongeren
Internet en media, risicogedrag, muziek, gamen, alcohol, drugs, porno, sexting, pesten, vriendschap, zelfbeeld en identiteit, groepsdruk, e.d.
- Teambuilding
Je eigen team van leiders tot een sterke groep smeden door middel van teambuilding en toerusting. Dit kun je zelf organiseren, je kunt als team een cursus volgen of af en toe een speciale team-avond organiseren onder leiding van een externe (kan organisatie zijn, maar ook bijvoorbeeld een gemeentelid).
- Pastorale zaken
Denk aan thema's als pesten, meidenvenijn, rouw en verdriet, kindermishandeling, echtscheiding, kinderen met een kenmerk, eetproblemen, verslaving, eenzaamheid, depressie en suïcidaliteit, e.d.

Eventueel kun je er een meerjarenplanning van maken, zodat je bepaalde thema's over een periode verspreidt. Je kunt ook thema's onderling verdelen, waarbij bepaalde teamleden zich verdiepen in bepaalde thema's. Zij delen hun kennis vervolgens weer met de rest van het team.

Een tip is om nieuwe medewerkers te koppelen aan senior medewerkers, waardoor op een ontspannen en natuurlijke manier inwerken, coaching en kennisoverdracht plaats vindt (en daarmee kennisbehoud).

10. KINDER- EN JEUGDPASTORAAT

Kinder- en jeugdpastoraat vraagt een volkomen andere benadering dan volwassen pastoraat, om verschillende redenen. Je hebt te maken met de verschillende aspecten binnen de gemeente, die we bespraken in hoofdstuk twee. Die staan allemaal op de een of andere manier in relatie met kinderen en jongeren, wat een goede afstemming en samenhang vraagt. Kinderen vallen nog onder de verantwoordelijkheid van hun ouders en leven in het gezin. Hoe het met ouders gaat en hoe het met het kind gaat, heeft een onderlinge wisselwerking. De zorg voor ouders en gezinnen is daarmee nauw verweven met de zorg voor kinderen en tieners. En kinderen en jongeren zijn nog in ontwikkeling. Ze leren anders, denken anders, communiceren anders, ervaren anders. Goede zorg vereist een nauwe aansluiting bij hun leefwereld, hun niveau en hun manier van verwerken.

BELEID IN KAART BRENGEN

Maak voor het KJP een blauwdruk waarin je de verschillende processen en verbanden inzichtelijk maakt. Dit hoeft geen uitgebreid beleidsplan te zijn waarin alles tot in detail is uitgewerkt, maar begin om met een groep mensen een blauwdruk op te stellen waarin de grote lijnen zichtbaar worden. In deze blauwdruk kun je opnemen:

- Het doel dat je hebt met het KJP.
- De plek van het KJP binnen het geheel van de gemeente.
- Hoe de onderlinge lijnen lopen tussen de verschillende gemeente-onderdelen.
- Wie waarvoor verantwoordelijk is.
- Wat je op korte termijn wilt realiseren.
- Wat je op de lange termijn wilt realiseren.

In dit proces is het heel waardevol om betrokkenen vanuit verschillende kanten te vragen om met je mee te denken: iemand vanuit de gemeenteleiding, kinderwerkers, jeugdleiders, ouders, mensen die betrokken zijn bij het volwassenpastoraat en misschien zelfs ook wel kinderen en jongeren. In sommige kerken hebben startende KJP teams interviews gehouden met al deze verschillende 'doelgroepen' om te peilen wat ze goed vonden gaan, waar verbetering nodig was en welke ideeën en suggesties zij hadden voor goed werkend KJP. Dit is intensief, maar vaak ook erg verrijkend.

Voor het ontwikkelen van beleid rondom kinder- en jeugdpastoraat adviseren wij de Beleids cursus Jeugdpastoraat die we speciaal hiervoor ontwikkeld hebben. In deze cursus leggen we – aansluitend op dit document – de basis neer en helpen we je om een visie en een plan te ontwikkelen voor jouw eigen gemeente.

Een aantal vragen die je kunt stellen:

Hoe is de pastorale zorg voor kinderen en jongeren nu geregeld? Wie is ervoor verantwoordelijk? Leg je de verantwoordelijkheid bij je jeugdleiders, of bij de gemeenteleiding? Hoe signaleer je problemen? Bij wie komen deze signalen terecht? Wie bepaalt er wat ermee gebeurt en op basis waarvan? Hoe ga je om met geheimhouding? Welke zaken kunnen binnen het jeugdwerk opgepakt worden en welke zaken moeten door een pastoraal team opgepakt worden? Welke

mensen/expertise binnen de gemeente kun je hierbij inzetten? Hoe versterk je de kennis en vaardigheden op het terrein van jeugdpastoraat in jouw kerk? Hoe is de afstemming met het kinderwerk, de diaconie (of hoe dit georganiseerd is) en het volwassenpastoraat (je hebt regelmatig te maken met ouders en gezinssituaties)? Is mentoraat een manier die past in jullie kerk? Of een zorg- en adviesteam? Wat zijn sterke en zwakke kanten in hoe het nu is georganiseerd? Waar wil je naartoe? Hoe kom je daar?

11. ONDERSTEUNING VAN OUDERS/GEZINNEN

Ouders hebben verreweg de grootste invloed op de ontwikkeling en het welbevinden van hun kinderen. Wil je als gemeente investeren in kinderen en jongeren, dan is de meest voor de hand liggende actie: investeren in gezinnen en opvoeding. Vaak ligt binnen kerken de nadruk echter op het eigen kinder- en jeugdwerk. De nadruk van de andere aspecten van het gemeentelven liggen vaak op de eigen geloofsbeleving en het welbevinden van de volwassenen in de gemeente, waardoor opvoeding en gezin het gevaar loopt 'tussen wal en schip' te vallen.

De eerste vragen die je kunt stellen, zijn:

- **Hoe belangrijk vinden we gezin en opvoeding als gemeente?**
- **Onder wiens verantwoordelijkheid plaatsen we de ondersteuning van gezinnen?**

BELEID IN KAART BRENGEN

- **Inventarisatie**
Waar hebben de ouders in jullie gemeente behoefte aan? Met wie kunnen ze nu ervaringen en tips uitwisselen? Welke toerusting op het gebied van opvoeding is er al (denk aan preken hierover, kleine kringen/celgroepen/huisgroepen, opvoedochtenden, toerustingsavonden, informatie-avonden, opvoedcursussen, etc). Wat mist er nog? Welke mensen hebben er hart voor om hier iets in te betekenen? Welke kennis en kunde is er binnen de gemeente die je kunt benutten?
- **Thema's**
In welke thema's wil je ouders en gezinnen toerusten? Eventueel kun je een trainingscyclus of meerjarenplanning maken om te waarborgen dat bepaalde onderwerpen regelmatig terugkeren. Hoe kun je een goede balans maken tussen zowel Bijbelse verdieping als praktische thema's?
- **Coördinatie**
Onder wiens verantwoordelijkheid wil je de toerusting van gezinnen plaatsen? Hoe integreer je dit binnen het grote geheel in de gemeente? Wie stemt met wie af? Kun je samenwerken op bepaalde fronten?
- **Materialen en training**
Kun en wil je gebruik maken van programma's en cursusmaterialen die al ontwikkeld zijn? Denk bijvoorbeeld aan 'Maak ze sterk' (Raise Up), de Parenting Course (Alpha), Family Builders (stichting Generatio) of materialen van de Family Factory. Kun je mensen in de gemeente opleiden om zich meer toe te rusten op dit terrein en die kennis weer te verspreiden binnen je gemeente?
- **Binding en toerusting**
Hoe kun je ouders onderling met elkaar verbinden? De behoefte aan samen delen en ervaringen uitwisselen is meestal groot, maar je moet het op de één of andere manier toch 'faciliteren'. Wij merken dat de methode 'ouders bereiken ouders' heel goed werkt. In plaats

van professionals te vragen om trainingen en toerustingsavonden te verzorgen, laat je ouders onderling met elkaar aan de slag gaan. Waarbij enkele ouders natuurlijk een coördinerende rol hebben, maar zij staan in hun houding niet boven de groep. Behalve aparte momenten te creëren, kun je ook inventariseren hoe je ouders meer met elkaar kunt verbinden bij reeds bestaande activiteiten.

- **Evangelisatie**

Ook niet-christelijke ouders lopen tegen tal van zaken aan in de opvoeding, en meestal zijn het dezelfde onderwerpen als christelijke ouders. Wil je hen op de een of andere manier toerusten? Op welke manier kun je hen bereiken? Welke handvatten wil je hen bieden? Hoe kun je hen op toegankelijke wijze iets laten zien van Gods wijsheid ook op dit terrein?

12. RAISE UP

Raise Up is een denktank, kenniscentrum en trainingsorganisatie op het gebied van weerbaarheid, preventie en pastoraat voor kinderen en jongeren. Door het geven van trainingen en het delen van kennis willen we een beweging op gang brengen van mensen die vanuit Gods liefde en Zijn Woord de volgende generatie sterk maken.

AANBOD

Het aanbod van Raise Up bestaat uit:

- Een kenniscentrum op de website (gratis toegankelijk);
- Werkvormen, tools en factsheets op de website (gratis);
- Materialen, boeken, werkboeken, posters en kaarten;
- Spreekbeurten voor volwassenen, kinderen en jongeren;
- Cursussen en trainingen;
- Themadagen en evenementen;
- Advies, beleidsondersteuning en coaching.

CONTACTGEGEVENS

Raise Up
Postbus 81
4670 AB Dinteloord
info@raiseup.nl
www.raiseup.nl

Raise Up
Postbus 81
4670 AB Dinteloord
info@raiseup.nl
www.raiseup.nl